

Sladování vykladu, prosazování shora, odškodnění, neschopnost prosadit právo EU vlastní silou

Filip Křepelka

Právo EU I – seminář č. 4

Distanční semináře v národní karanténě

Jaro 2020

Řízení o předběžné otázce I

– sjednocování judikatury, role vysokých soudů

- Role instancí v soudnictví: české poměry pro ilustraci.
- 1. instance – nalézací
- 2. instance – opravná (odvolání)
- 3. instance – sjednocující (dovolání, kasační stížnost)
- 4. instance – ústavní soudnictví (jen ústavnost)
- 5. instance – pan-evropské soudnictví (jenom základní práva dle EÚLZPS)

- Strany sporu pochopitelně chtějí dosáhnout příznivého právního hodnocení.
- Vyšší instance však oslabují důraz na jednotlivý případ a sledují sjednocování výkladu.

- Precedent versus judikatura: angloamerický versus kontinentální přístup.
- Kontinentální přístup: dva zdroje autority judikatury: pragmatika a akceptace.

Řízení o předběžné otázce II – náhražka

- Namísto instančního postupu od soudů národních k nadnárodním.
- Otázka na výklad soudem členského státu a odpověď tomuto Soudu soudním dvorem, zpřístupněná všem.
- Řízení jako etapa řízení před soudy členského státu.
- Není to samostatné řízení!
- Žádný výrok (verdikt), pouze výklad v odůvodnění a jeho shrnutí.
- Je to náhražka. Ty jsou laciné a dostupné, ale méně účinné, dobré, krásné...

Řízení o předběžné otázce III – soudy

- Oprávněné ptát se jsou soudy.
- Na názvu orgánu nezáleží, musí však plnit soudní role.
- Hraniční případy: např. administrativní tribunály, široký výklad.
- Nikoli však úřady.

- Musí to být soud členského státu.
- Vyloučeny jsou tedy např. církevní soudy, sportovní rozhodčí apod.
- Rozsudek 102/81 Nordsee: rozhodčí soud nedostane odpověď.

- Povinné ptát se jsou soudy poslední instance. Které by to byly?

Řízení o předběžné otázce IV – důvod: dilema

- Objasňuje rozsudek 281/83 CILFIT: otázka jednoznačnosti zařazení zemědělského výrobku do formální kategorie jako otázka potřeby položení otázky Soudnímu dvoru.
- Dalekosáhlá odpověď (předem promyšlené, připravené?)
- Důvodem pro položení otázky je dilema při výkladu ustanovení pramene práva EU (zřizovací smlouvy, nařízení, směrnice).
- Dilema, jehož odstranění je potřebné pro rozhodnutí případu tázajícím se soudem, tj. mající vliv na toto rozhodnutí.
- Dilema může zahrnovat pochybnost ohledně souladu sekundárního práva s právem primárním (neplatnost).

Řízení o předběžné otázce V: act clair, acte éclairé

- Též rozsudek CILFIT.
 - Situace, kdy se předběžná otázka nepokládá, protože není dilema.
 - Acte clair – ustanovení jasné. Tedy dilema nikdy neexistovalo.
 - Acte éclairé – ustanovení objasněné, myšleno dosavadní judikaturou, dilema bylo odstraněné výkladem.
-
- Zde není důvod se ptát. Otázka je zbytečná.
 - Zatěžuje Soudní dvůr. Ten má omezenou kapacitu.
 - Řešení: odkaz na existující judikaturu.

Řízení o předběžné otázce VI: hodnocení

- Optimistický pohled:
- výsledkem jsou zásady nadnárodního práva.
- odvážný výklad základních svobod prohloubil integraci
- Soudní dvůr jako „motor“ integrace.
- Realistický pohled: státy umožnily tento mechanismus sladování, který do značné míry funguje a vytvořil obecně přijímaný
- Skeptický pohled:
- omezený počet otázek a odpovědí sladuje jenom část výkladu, bez právní dogmatiky (tedy prakticko-akademického výkladu) se neobejdeme.
- Kritický pohled: svébytný soudcovský aktivismus

Řízení o předběžné otázce VII: srovnání s federací a systémem RE/ESLP

- (Rada Evropy)
- Evropský soud pro lidská práva : sice přímo dostupný, ovšem přetížený stížnostmi, má tak sklon si vybírat a proto též postulovat precedenční účinek, ovšem pro prosazování panevropských základních práv při zachování značné autonomie členských států, nikoli rozsáhlé právo.
- Srovnání s typickou, nicméně volnějši federací: USA
- USA – možnost „odvolat“ se s federální právní argumentací od soudů státních k federálním.
- Nicméně zde je též rozsáhlá vlastní soudní agenda federálních soudů, odlišný význam soudů a precedentů v angloamerickém prostředí, ale také větší homogenita práva.

Prosazování shora I – Komise jako hlídač

- Evropská komise jako „šéf“: sama nepracuje, hlídá aby pracovali jiní.
- Soustavné sledování členských států, zda dodržují právo EU.
- Provedení směrnic a naplňování řady dalších úkolů se musí hlásit.
- Jednotlivci, právnické osoby, podniky mají možnost hlásit pochybení.
- Evropská komise vyhodnocuje sdělení a stížnosti.
- Může (nemusí) postupovat dále.
- Nejdříve se členským státem jedná (diplomatické, diskrétní).
- Pokud neuspěje, zahajuje vyšetřování pochybení „infringement“ se členským státem, řízení je veřejné a podle lhůt.
- Může iniciovat též jiný členský stát.

Prosazování shora II - Soudní dvůr jako rozhodce

- Při neúspěchu vyšetřování může Komise žalovat členský stát.
- Může žalovat též jiný členský stát.
- Rozhoduje Soudní dvůr.
- Při shledání pochybení či selhání členský stát potvrdí porušení.
- Vesměs se žalují právně jasné případy, čas od času však Soudní dvůr mínění Evropské komise nesdílí.
- Žalobu lze stáhnout při napravení situace.
- Rozsudek C-715,718,719/2017 Komise versus Česko, Maďarsko, Polsko – ostentativní nepřebírání migrantů-azylantů dle relokačních kvót.

Prosazování shora III – pokuty

- (Maastrichtská smlouva) Selhání při nápravě vytknuté nalézacím rozsudkem lze stíhat pokutou.
- Evropská komise navrhuje podle předem stanoveného sazebníku.
- První případ rozsudek C-387/97 Komise v. Řecko odpady (Chania) II – nerespektování rozsudku (odpady Chania I)
- Možná je jednorázová pokuta a zároveň penále po dobu pokračování porušení – C-304/02 Rozsudek Komise v. Francie („francouzské rybičky“).
- Evropská komise určila, podle jakého klíče bude pokutu a penále navrhopvat.
- Rozsudek určující selhání při provedení směrnice může stanovit pokutu hned.

Nadstát-nestát, neschopnost vlastního výkonu a prosazení

- Pokuta je nejzazší nástroj prosazování práva EU.
- Lze zahájit řízení dle čl. 7 SEU pro porušení zásad právního státu a demokracie: dosud ani v případě Polska a Maďarska.
- Členský stát nicméně nelze z EU vyloučit.
- Členský stát ani nelze přinutit dodržet právo EU vojenským či policejním zásahem.
- EU totiž nemá žádnou vlastní armádu či policii.
- Ani nemůže uložit prosazení armádám a policiím členských států.
- Pro obojí by bezpochyby chyběla legitimita.

Odškodňování I – judikatorní doktrína

- Rozsudek C-6,9/90 Francovich – odškodnění důsledku neprovedené směrnice žádající náhradu mzdy při insolvenci zaměstnavatele.
- Rozsudek C-46,48/93 Brasserie du Pêcheur / Factortame - odškodnění též kvůli legislativě odporující právu EU (jako nelegální shledaný zákaz dovozu piva neodpovídajícího německým standardům), legislativní imunita musí stranou.
- Rozsudek C-224/01 Köbler – členský stát odpovídá též za újmu způsobenou „závažným“ pochybením ze strany justice.
- Rozsudek C-173/03 Traghetti Mediterraneo – nesmí tuto odpovědnost omezovat vlastní legislativou.

Odškodňování II – kritika

- Hrozba placení odškodnění přiměla v řadě případů státy k větší kázi při provádění práva EU.
- V každém státě byly případy, vesměs však neústí v odškodnění.
- Soudy členských států patrně příliš nepřijímají „koncovku“ ohledně odpovědnosti soudů: rozvrací instančnost a popírá res iudicata.
- Existuje vůbec obecná zásada právní společná členským státům? Zákony členských států ji omezující naznačují opak...
- Poškození a odškodnění je náročná právní záležitost.
- Přecenění nápravy odškodňováním, zvláště pak v nadnárodním právu EU jako nadnárodní struktuře?

